

“Man kan vara snäll och fråga om någon vill vara med”

-
- En rapport om Konfliktkompassens arbete i en tredjeklass

Göteborgs
Stad

Sammanfattning

Konfliktkompassen fick i uppdrag av en skola i Göteborgs Stad att genom ett pilotprojekt arbeta med en tredjeklass under tio veckor. Det långsiktiga målet var att skapa en mer solidarisk skolmiljö och detta pilotprojekt var en start till det. För att arbeta mot syftet satte vi upp fyra mål, två av dem att elever och lärare skulle få med sig konkreta verktyg för att hantera konflikter i vardagen.

Vi har främst arbetat med upplevelsebaserat lärande för att bygga en trygg miljö i klassen, låtit eleverna vara nyfikna, undersökande och delaktiga. Vi har även varierat inlärningsätt där vi har ritat, skrivit, läst, rollspelat, reflekterat och samtalat i olika konstellationer. Målet har varit att både lärare och elever ska få med sig flera konkreta verktyg att hantera känslor och konflikter med, samt att skapa tillfälle att öva. Alla färdigheter sätter sig lättare om vi får tillfälle och utrymme att öva, som exempelvis temat *Vad är en bra kompis*, där vi fokuserade på "Hur gör man en bra kompis", det vill säga arbetat med vad en person faktiskt kan göra för att vara en bra kompis och vad betyder egentligen "snäll".

Vi märkte skillnad i barnens sätt att tänka då det från början var svårt att ta sig förbi "inte!". Vi arbetar alltså med vad barnen faktiskt *kan* göra snarare än vad de *inte får*. I slutet av de tio veckorna var det lättare för eleverna att komma på vad de skulle göra och vi skrev en ny lapp att hänga upp på fritids tillsammans, en där eleverna fick göra själva och skrev bland annat "att vara snäll och våga säga ifrån".

En röd tråd i projektet har varit att arbeta med förebyggande konflikthantering på olika sätt. Genom att bland annat arbeta med hur eleverna kan vara trygga tillsammans, lyssna på varandra, våga uttrycka sina behov och känslor, förtydliga vad en bra kompis utifrån sitt egna perspektiv och genom att få vara delaktiga kan antalet destruktiva konflikter minska. Förståelsen eleverna emellan kan öka, vilket främjar solidariteten på skolan och viljan att underlätta för varandra.

För att få en bestående förändring i verksamheten skulle vi för en framtida rekommendation vilja inkludera alla nivåer - lärare, rektorer, elever och föräldrar. Att ha ett gemensamt språk kan bidra till att alla strävar åt samma håll och på så vis nå gemensamma mål. Att få öva tillsammans gör att färdigheterna är lättare att nå när det krisar.

Vi anser att detta pilotprojekt har möjliggjort för eleverna att reflektera över och öva sina färdigheter, öka sitt självförtroende samt övat att ta ansvar i sina egna konflikter. Allt detta som del i att bygga en mer solidarisk skolmiljö.

Innehållsförteckning

1. Inledning och uppdragsbeskrivning	3
1.1 Syfte.....	3
1.2 Mål	3
2. Metod.....	4
2.1. Teman	5
2.1.1. Trygghet	5
2.1.2. Trygghet fortsättning	6
2.1.3. Vad är en bra kompis	6
2.1.4. FN-dagen – Fred	6
2.1.5. Lyssna	7
2.1.6. Känslor.....	8
2.1.7. Hur berättar jag vad jag vill och hur jag känner.....	8
2.1.8. Självförtroende.....	9
2.1.9. Delaktighet/demokrati	9
2.1.10. Knyta ihop säcken	9
3. Resultat.....	10
3.1. Öka tryggheten på skolan för eleverna.	11
3.2. Eleverna pratar i större utsträckning direkt till varandra, när de inte gillar vad någon gör.	11
3.4. Eleverna får nya verktyg för att hantera konflikter såväl i klassrummet som på skolgården och i livet i stort.	12
4. Utvärdering/Diskussion	13
5. Vidare rekommendation	15

1. Inledning och uppdragsbeskrivning

Konfliktkompassen har fått i uppdrag att genomföra ett pilotprojekt för att främja en mer solidarisk skola som del i ett större projekt - Gåsakademin. Detta arbete kommer att ske i en tredjeklass under tio veckor. På sikt önskar skolan en plats där elever i större utsträckning kan känna att de vet hur de ska agera om någon inte håller med. Det finns också en önskan om en solidaritet som genomsyrar verksamheten - färre incidentrapporter och en miljö där elever och lärare kan trivas.

Skolan vill skapa en plattform där det ges utrymme för alla att lära om konflikter. Vidare vill de ha en modell för att kunna hantera dem. Skolan vill skapa en miljö med hjälpsamma kamrater där alla tar ansvar för alla. Det finns en önskan om att ändra attityderna gentemot konflikter i stort och överbygga det förtroendegap som finns mellan de olika grupperna på skolan.

1.1 Syfte

Konfliktkompassen ska tillsammans med elever och pedagoger i en tredjeklass utveckla elevernas förmåga att hantera meningsskiljaktigheter och förebygga destruktiva konflikter. Att få öva på och arbeta för att uttrycka känslor, skapa empowerment och ömsesidigt förtroende kan leda till större självförtroende och mod. Nya verktyg att handskas med sina känslor kan skapa nya utlopp som inte ger bränsle till upptrappning av konflikter. Genom att eleverna får vara delaktiga i och påverka projektet kan de bli mer kreativa och våga ta större ansvar i sina konflikter. Vidare kan projektet leda till stoltare elever och personal med fler verktyg för att kunna vara med och skapa en tryggare skolmiljö

1.2 Mål

Utifrån syftet kom vi fram till följande mål:

- Öka tryggheten på skolan för eleverna.
- Eleverna pratar i större utsträckning direkt till varandra, när de inte gillar vad någon gör.
- Lärarna får nya verktyg för att hantera konflikter såväl i klassrummet som på skolgården när de är rastvakter.
- Eleverna får nya verktyg för att hantera konflikter såväl i klassrummet som på skolgården och i livet i stort.

2. Metod

Under tio veckor har Konfliktkompassen arbetat en lektion i veckan à 70 minuter i klassen. De metoder och det upplägg vi arbetat med under de här tio veckorna kopplas dels till läroplanen, dels till olika teoretiker och praktiker inom konflikthanteringsområdet där vi hämtat material och inspiration. "Att lära sig hantera konflikter ökar medvetenheten om att man har ett val när det gäller hur man vill behandla andra och hur man själv vill bli behandlad" (Hakvoort & Friberg 2015, s.16). Just att öka sina handlingsmöjligheter är något som varit centralt i planeringen av projektet.

Nedan beskrivs de metoder vi har använt oss av - bland annat upplevelsebaserat lärande där elevernas egna erfarenheter får bli en kunskapsbas. Eleverna har delat med sig av sina erfarenheter och tankar och på så sätt övat på empati och en större förståelse för omvärlden. Vi har gjort övningar som stimulerar nyfikenhet och kreativitet, och även haft direkt fokus på självförtroende.

Läroplanen säger att "skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende samt vilja till att pröva egna idéer och lösa problem. Eleverna ska få möjlighet att ta initiativ och ansvar samt utveckla sin förmåga att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. [...] Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper" (Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Skolverket, Stockholm, 2011).

Grupputvecklingsteoretiker såsom Susan Wheelan och Will Schutz ser en gruppprocess i faser och de båda betonar vikten av trygghet i en grupp. Den tryggheten är extra viktig i början av en gruppprocess när ingen vill sticka ut från mängden och deltagarna vill bli accepterade. Känslan av trygghet är nödvändig för att en grupp ska kunna utvecklas produktivt tillsammans (Byréus, 2012, s.30). Detta valde vi att lägga stor vikt vid och fokuserade därför våra första två teman på just trygghet.

Upplägget för lektionstillfällena byggs utifrån syftet att skapa en mer solidarisk skola. Genom att eleverna får öva på empati och att sätta ord på sina känslor kan det generera ett större handlingsutrymme och ett lugn. Att kunna öva på att uttrycka sig - vad man vill och vad det är som känns jobbigt, framförallt bli lyssnad till, gör att delar av ens frustration kan släppa. Att våga och kunna prata känslor är en grund i konfliktförebyggande arbete. Vi ville även att eleverna skulle få lyfta blicken och tänka utanför sin skolmiljö och få fler perspektiv på sin egen situation, därigenom temat *Fred*. Hela projektets tanke genomsyras av att eleverna får något konkret de kan göra, och något vi kan öva på tillsammans, som exempelvis temat *Vad är en bra kompis*.

Konfliktkompassen arbetar med upplevelsebaserat lärande vilket innebär att eleverna får öva och ta till sig kunskap och erfarenheter genom att själva prova på nya sätt att hantera olika situationer. På så sätt skapas erfarenheter med både kropp och sinnen i en trygg och simulerad miljö vilket skapar inkludering och delaktighet. Efteråt får eleverna tillsammans med utbildarna möjlighet att reflektera över och diskutera sina tankar och upplevelser för att sedan kunna ta vidare och testa sina nya kunskaper i verkliga sammanhang (Kolb, 1984). Under tio veckor med denna skolklass har vi gjort praktiska övningar, ritat, skrivit, läst, brainstormat, rollspelat, lyssnat, reflekterat och samtalat i ring, i smågrupper och i helklass. Detta för att också tilltala så många olika lärstilar som möjligt, så att alla elever någon gång ska få känna sig lite extra bra.

På plats har vi varit tre personer från Konfliktkompassen, två utbildare och en observatör. En fördel med att ha varit tre personer på plats har varit att utbildarna och observatören, efter våra observationer och med stöd från klassföreståndaren har kunnat placeras strategiskt bredvid de elever som behöver extra stöd. Detta har skapat större lugn i gruppen. Rollerna som observatör och utbildare har roterat, vilket gjort att vi fått in fler perspektiv.

Lärarna har haft en observerande roll och inplanerat fanns handledningstillfällen där tanken var att dessa metoder och material skulle kunna fördjupas.

2.1. Teman

Under de tio veckor som vi arbetat med klassen har vi haft nio teman på våra lektionstillfällen som beskrivs nedan.

2.1.1. Trygghet

Vid första lektionstillfället låg fokus på att skapa trygghet och tillit i gruppen och till utbildarna. Lektionen började med att eleverna fick sätta sig på valfri plats på stolar i en ring. Utbildarna berättade för gruppen att de skulle leka och göra uppgifter tillsammans för att lära känna varandra bättre och hitta nya sätt att prata med varandra på samt att de skulle prata om olika sätt de vill vara mot varandra.

De började med en namnrunda där alla fick säga sitt namn och sin favoritglass. Efter det fick de måla av varandra på en minut utan att titta på pappret. Därefter skulle de byta lapp med varandra och säga vad de tyckte om bilden för att öva sig i att ge positiv feedback.

Under nästkommande del tog de fram ett *gruppkontrakt* tillsammans gällande hur de vill behandla varandra de följande tio veckorna. När kontraktet var färdigställt fick eleverna skriva under med sina namn. Efter det fick gruppen dela upp sig i två grupper och ta sig igenom en garn-ring på tid, för att sedan prova att slå sin föregående tid. Slutligen gjordes en feedbackövning där eleverna skulle skriva på ett papper vad de tillsammans gjort bra under dagen och sedan lägga pappret i en burk. Därefter summerades och avslutades dagen.

2.1.2. Trygghet fortsättning

Andra lektionen syftade till att fortsätta öka tilliten och tryggheten i gruppen samt öka förståelsen för varandra. Sittande i ring hälsade utbildarna nya elever välkomna så att de skulle inkluderas i gruppen och frågade om tankar från förra gången. Som uppvärmning gjordes övningen *knuten*. Där alla elever stod blundande i ring och gick in mot mitten där de greppade någons hand. Sedan skulle de trassla upp sig och åter bli en stor ring igen.

Därefter berättade utbildarna om hur de ser på trygghet varpå övningen *trygghetscirkeln* gjordes med eleverna. En utbildare läste upp ett händelseförlopp och eleverna fick placera sig på olika avstånd från den upptejpade trygghetscirkeln mitt på golvet beroende på hur trygga/otrygga de kände sig i den beskrivna situationen. Efter övningen samtalades det kring trygghet, vad trygghet är och vad man kan göra för att känna sig trygg. Slutligen fick eleverna säga "Jag är bra på..." högt innan lektionen avslutades.

2.1.3. Vad är en bra kompis

Under detta tema var syftet att tydliggöra vad en bra kompis är och vad eleverna kan göra för att vara en bra kompis. Det gavs möjlighet att få se och reflektera över hur en bra respektive en mindre bra kompis är utifrån exempel på beteenden. Gruppen diskuterade utifrån en bild med olika egenskaper, vad dessa betyder och vilka de anser viktiga när det kommer till att vara en bra kompis. Ett exempel var **respektfull** där eleverna fick komma med förslag hur de gör/visar respekt. En elev kom med förslaget "*att låta en person få vara med och leka, då visar man respekt för den*". Utbildarna betonade att alla kan tycka olika om vad som är en bra kompis och att det inte finns rätt och fel.

Ett rollspel visades upp av oss där en karaktär var taskig mot en annan. Eleverna fick beskriva vad de såg och fick sedan chans att påverka situationen. De gav tips på hur vi kunde agera för att vara en bra kompis och fick själva chansen att agera. Detta rollspel är inspirerat av metoden *forumspel*. I forumspel får deltagarna chans att själva gå in i roller och påverka situationen i ett tryggt klimat. De kan också inspirera varandra och dela med sig av konstruktiva strategier för att hantera svåra situationer (Byréus, 2012, s.12). Att ha fått öva i en trygg miljö kan leda till att eleverna är mer konstruktiva när de väl hamnar i konflikt. Avslutningsvis gjorde vi en feedbackövning där de fick öva på att bekräfta varandra genom att skriva något positivt om grannen till vänster i cirkeln på en lapp.

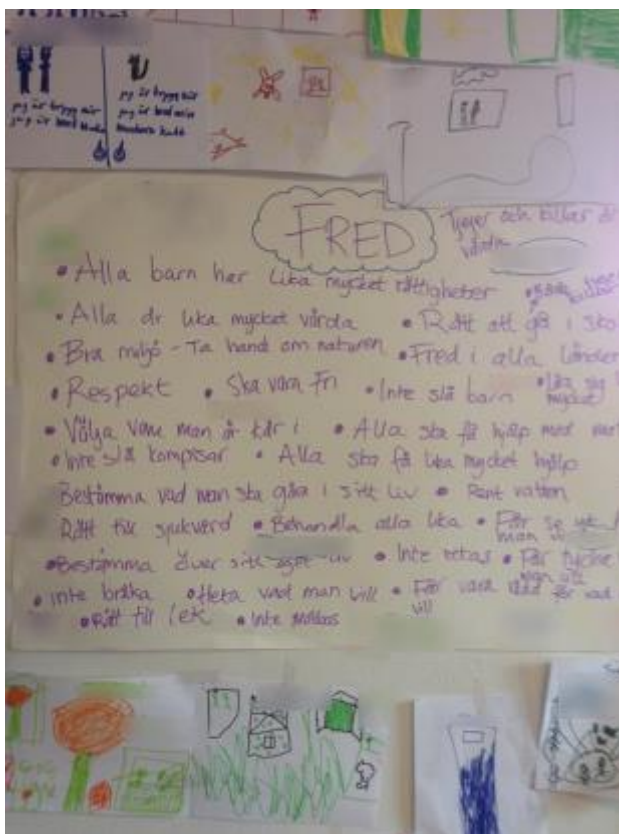
2.1.4. FN-dagen – Fred

Under tema fred skulle eleverna få tänka i ett större perspektiv och vi ville synliggöra att vi alla kan påverka. Det föll sig så väl att vi hade konflikthanteringslektion på FN-dagen. Eleverna fick brainstorma kring vad fred är (se bild).

Utbildarna betonade en positiv fred - att fred är närvaron av något snarare än frånvaron av direkt våld (Galtung, 1980). På samma sätt som vi strävar efter ett förhållningssätt där vi pratar om vad vi ska göra snarare än det vi inte ska. Inledningsvis pratade vi om fred på makronivå, för att minska perspektivet till klassrummet där vi pratade om hur vi kan skapa en

fredlig miljö där vi är och vad som är viktigt för klassen. Slutligen pratade vi om fred inom oss själva och gjorde en avslappningsövning där eleverna fick blicka inåt och tänka på en plats där de kan känna sig lugna. Denna plats fick de sedan rita, sätta upp i vårt fredsgalleri på väggen och, om de ville, beskriva bilden för klassen.

Vidare fick eleverna fyra påståenden utifrån barnkonventionen som de skulle reflektera kring. Ett påstående löd - *föräldrar vet vad som är bäst för barn*. Eleverna fick berätta huruvida de höll med eller tyckte tvärt om, och uppmuntrades att utveckla sina svar. Slutligen fick de individuellt skriva på lappar hur de kan bidra till fred. Vi fick många konkreta förslag såsom att *“skriva brev till statsministern”*, *“säga hej till någon i korridoren”* och *“låta någon vara med och leka”*.

Fred. Här är klassens tankar om fred och bildgalleriet med elevernas fredliga, trygga plats.

2.1.5. Lyssna

Syftet med Lyssna-temat var att eleverna skulle få öva och reflektera kring vikten av att lyssna på varandra och varför det är så viktigt. Vi ville synliggöra hur lätt missförstånd och onödiga destruktiva konflikter kan uppstå när vi inte lyssnar till varandra.

Vi inledde dagen med *viskleken* där en elev viskar ett budskap till till en annan och budskapet skickas runt i en ring och den sista personen får berätta vad hen har hört. Eleverna får öva på att lyssna, uttrycka sig tydligt och vilja förstå någon annan. Sedan fick eleverna styra en av

oss genom att säga hur vi sitter när vi lyssnar dåligt. De sa åt oss att exempelvis hasa ned på stolen och kolla i telefonen. Efter det fick alla vara med och berätta hur en bra lyssnare ser ut och själva sätta sig likadant för att känna hur det känns. I nästa övning fick eleverna sitta två och två och lyssna på varandra samt bli lyssnade till. De berättade om vad som gjorde dem glada. Sedan reflekterade vi tillsammans över vad som händer inom oss när vi lyssnar och blir lyssnade till och huruvida unga och äldre lyssnar på samma sätt. Vi pratade om hur vi kan göra för att lyssna och vad som kan vara ett brus, ett störningsmoment, för oss när vi lyssnar på någon. Feedbackövningen för dagen bestod av att uppmuntra varandra genom att säga "bra jobbat idag" till grannen.

2.1.6. Känslor

Syftet för dagen var att våga börja prata om och reflektera kring känslor för att förebygga konflikter, öka medvetenheten och förståelsen för andras känslor samt att normalisera att alla har känslor och att det är okej att ha dem.

Utbildarna inledde med att be eleverna hålla koll på grannen till höger för att i slutet av lektionen kunna ge feedback till denne. Sedan bads eleverna säga alla känslor de kom på, under tiden skrevs de ned på ett stort papper. Utbildarna betonade vikten av att våga prata om känslor istället för att handla utifrån dem för att på så sätt kunna undvika bråk. Därefter fick eleverna observera utbildarna när de sa "Jag är hungrig." utifrån olika känslor som eleverna fick välja. Med denna övning ville utbildarna trycka på vikten av hur vi säger något, vilket ibland är viktigare än vad vi säger. En känsla kan ta sig i uttryck i olika former från individ till individ. Känslorna kan också kännas på olika ställen i kroppen. I nästa övning fick eleverna varsitt papper med konturerna av en människa där de skulle placera ut var i kroppen olika känslor kändes för dem. De fick frågan, var i kroppen känns det när du är ledsen, arg, glad? Känslorna samlades in genom handuppräckning.

Sedan pratade gruppen om känslor där det diskuterades ifall känslor är viktiga, varför, finns det bra och dåliga känslor, vilka känslor känner du ofta, hur kan du göra för att känna de känslorna du tycker om, hur kan vi hjälpa varandra etc. Gruppen pratade även om att det kan vara bra och viktigt att veta hur olika personer reagerar då det hjälper att veta hur vi kan underlätta för varandra. Avslutningsvis skrev eleverna en lapp med något som personen till höger gjort bra idag.

2.1.7. Hur berättar jag vad jag vill och hur jag känner.

Syftet för dagen var att prova ett verktyg där eleverna tar ansvar för sina känslor och tankar och skapar vinna-vinna-lösningar. Vidare att hitta ett gemensamt förenklat sätt att prata om känslor, beteenden och viljor utan att lägga skuld på någon.

Utbildarna inledde dagen med att uppmuntra eleverna med vad de gjorde bra vid förra tillfället och kopplade dagens tema till föregående tema. Först var det en teoridel utifrån Marshall Rosenbergs verktyg *varg- och giraffspråket*. Med hjälp av fysiska varg- och girafföron visade utbildarna hur de olika språken kan låta och varför det är eftersträvänt

att använda giraffspråket. Under nästa övning provade eleverna att använda jag-budskap när de pratade med varandra. Fokus var på att utgå ifrån sig, sina känslor och tankar för att inte skuldbelägga någon annan. De fick välja på tre situationer, exempelvis “din kompis vill inte leka med dig på rasten” och sedan uttrycka ett jag-budskap med formen, jag vill... för att... Slutligen fick de skriva något som personen till vänster hade gjort bra under dagen.

2.1.8. Självförtroende

Syftet för dagen var att öka elevernas självförtroende och prata om allas lika värde. Vi och eleverna pratade om vad självförtroende är, att det handlar delvis om mod. Vi kopplade tillbaka till trygghetscirkeln och att våga gå utanför sin trygghetszon. Vi läste en saga om två vänner med olika självförtroende vilket eleverna samtalade kring. En som upplevs tuff av omgivningen kan ha ett lågt självförtroende och vara rädd inombords.

I nästa övning fick eleverna olika påståenden, om de höll med fick de byta plats i ringen och fick följdfrågor på vad de tänkte om påståendet. Vidare fick de svara på frågor om självförtroende på egen hand för att sedan diskutera i gruppen. Feedback gjordes i helgrupp där eleverna fick berätta om vad de är bra på, delvis för att våga uttrycka positivt om sig själva och få chansen att öka självförtroendet samt för att stärka gruppen då de ser hur mycket de kan tillsammans.

2.1.9. Delaktighet/demokrati

Fokus under dagen var att eleverna skulle få undersöka vad som händer inom dem när de känner sig delaktiga, vad delaktighet är, hur vi kan **göra** demokrati. Eleverna skulle ges en chans att berätta vad som är viktigt för dem, påverka och våga drömma.

För att knyta an till temat självförtroende frågade utbildarna inledningsvis eleverna vad de tyckte att de gjorde bra förra gången. Sedan pratades det kring vad demokrati och delaktighet är, vad är barnkonventionen, hur kan eleverna själva vara med och påverka. De fick berätta hur de kan påverka i skolan, familjen och bland kompisarna.

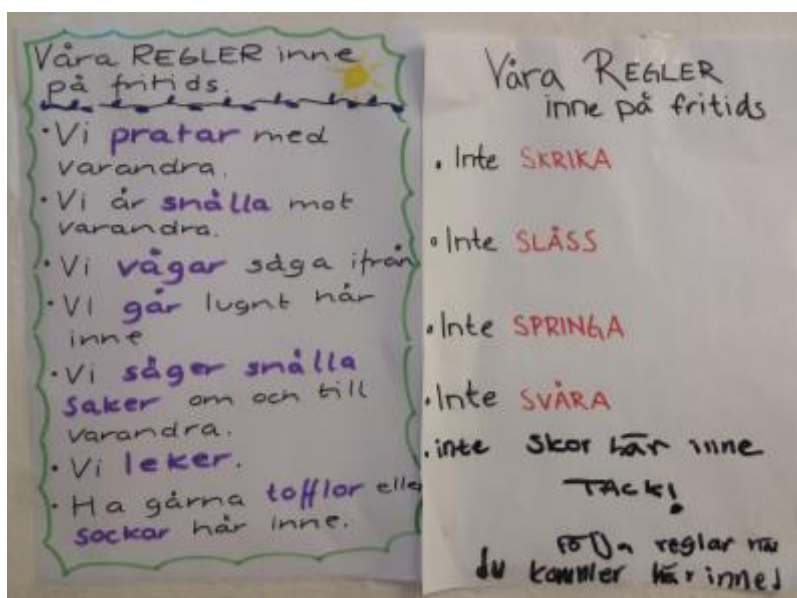
Nästa uppgift var att rita sin drömskola, hur den ser ut och hur vi är mot varandra där. De elever som ville fick berätta om sin drömskola. Avslutningsvis fick eleverna vara med och påverka genom att önska vad de ville göra nästa gång. Utbildarna lovade att något av förslagen skulle vara med vid sista tillfället.

2.1.10. Knyta ihop säcken

Syftet med dagen var att utvärdera och blicka tillbaka på det vi gjort men även blicka framåt, återkoppla till tidigare teman och undersöka vad eleverna tar med sig. Utbildarna satte upp tidigare teman och övningar på väggarna och gick tillsammans med eleverna igenom vad vi har gjort under dessa veckor. Första övningen var den eleverna själva fick välja. De valde samma övning vi börjat de här veckorna med, en övning där de ritade av varandras ansikte utan att titta på pappret. Utbildarna gav klassen feedback hur de tycker att klassen har varit

och beskrev utvecklingen de såg hos eleverna. Och eleverna fick berätta vad de kommer ta med sig från konflikthanteringslektionerna.

I lokalen fanns en lapp där det stod *förhållningsregler på fritids*. Det stod fem riktlinjer kring vad eleverna inte får göra. Denna användes som grund för att istället skapa riktlinjer kring vad eleverna uppmuntras göra. Eleverna fick själva bestämma vad det skulle stå. Exempelvis byttes "inte skrika" till "vi pratar med varandra". De nya riktlinjerna sattes upp bredvid de redan befintliga. Sista övningen bestod i att de fick fundera över hur de själva har bidragit till dessa lektioner och skriva ned det. Det sista vi gjorde tillsammans var att dansa till Marcus och Martinus-musik under tiden vi alla åt popcorn. Stämningen var på topp och många avskedskramar delades ut.

Positiva uppmaningar.

Eleverna fick själva skriva om reglerna så att det blev tydligare vad de skulle göra.

3. Resultat

Under tio veckor fick vi möjligheten att arbeta med en nyfiken grupp elever som från början hade svårt att spontant tänka högt framför klassen och skriva ner sina tankar och känslor utan att låsa sig. Under vår tid tillsammans vågade de prova sig fram och på vägen uppmuntra varandra mer och mer. På vår sista lektion tillsammans fick eleverna gå en runda där alla fick möjligheten att berätta vad de kommer att ta med sig från våra träffar och vad de tyckte var roligast och kom ihåg mest från de gångna veckorna. Eleverna tyckte att de hade lärt sig och provat på mycket, som att våga mer, att lyssna, räcka upp handen och stå ut och visa respekt. Att sitta still, vara starka och pratat högt och vara glada. Det eleverna främst lyfte fram från veckorna som gått var att de fick rita porträtt och de tillfällen vi spelat rollspel där vi visat olika känslor som ilska, sorg och glädje och hade på oss varg och giraff-öron, samt när vi pratade fred och gjorde vårt gruppkontrakt tillsammans.

Nedan följer projektets resultat där vi tar avstamp i de uppsatta målen och våra observationer som gjorts under hösten.

3.1. Öka tryggheten på skolan för eleverna.

Vid första tillfället ville en del av eleverna genast byta grupper som de blivit indelade i och hade svårt att prata med personerna i de tilldelade grupperna. Utbildarna upplevde att eleverna hade svårt att gå utanför sin vänskapsgrupp. Genom att vara i olika gruppkonstellationer och att sitta bredvid olika klasskompisar pratade eleverna med fler och de vågade efterhand uttrycka sig mer i helgrupp. Vidare fick de lära känna varandra mer genom olika övningar som exempelvis att de fick berätta om sin favoritglass och favoritdoft, men även lite djupare övningar som kräver mer eftertanke som vid samtal om fred, deras drömskola och när och hur de känner ilska. Vi skapade tillfällen för eleverna att utmana sig stegvis. Eleverna ökade således sin trygghetszon genom att sitta på sätt de inte är vana vid, vara uppdelade på olika sätt, genom att göra nya övningar och berätta nya saker om sig själva.

Vi upplevde det som om eleverna vågade gå utanför sin trygghetszon ju mer tiden gick då de som varit lite tystare till en början vågade komma till tals och de som varit livligare under lektionen kunde ta ett steg bakåt och i större utsträckning lyssna. Några barn var från början väldigt tystlåtna, något som skulle kunna tolkas som osäkerhet eller otrygghet. Detta kom att förändras ju längre tiden gick. Under de sista lektionerna var barnen aktivt delaktiga med kommentarer, åsikter och humor.

Eleverna som från början ville byta platser och grupper accepterade att de blev indelade i olika grupper och fick interagera med olika personer från klassen. Med tiden uppfattade vi att det skapades en trygghet när det visade sig att det som sades i gruppen togs på allvar av utbildare och övriga elever. Att personer som uttalade sig blev hörda och inte skämtade med. Ett exempel på trygghet utspelade sig i slutet av en konflikthanteringslektion under en "runda" då en flicka som sällan pratat i helgrupp berättade att hon följande lektion ville bidra med att våga tala ut och ta mer plats än vanligt, vilket hon också fullföljde lektionen därefter. Detta tolkar vi som att hon kände sig så pass trygg i gruppen att hon var redo att prova att gå utanför sin trygghetszon.

Dock upplevde utbildarna att den fysiska tryggheten inte var lika stor under de övningar som krävde att eleverna var fysiskt aktiva med varandra. Dessa var svårare att genomföra eftersom eleverna lättare tappade fokus. Vi bedömer att gruppen behöver mer tid och övning för att bli tryggare med den kontakten med varandra.

Feedbackövningarna har med hjälp av övande skapat större vana och trygghet i gruppen då många av eleverna började skriva mer konkret som exempelvis "han hjälpte till att samla in pennor och papper", "kom med bra förslag", "satt lugnt och stilla" vilket kan tolkas som att eleverna kände sig trygga att försöka och våga uttrycka sina positiva tankar om andra.

3.2. Eleverna pratar i större utsträckning direkt till varandra, när de inte gillar vad någon gör.

Eleverna introducerades till kommunikationssättet giraffspråket vilket under lektionen blev ett gemensamt språk för att söka kontakt och undvika skuldbeläggning av varandra i ett samtal. Eleverna övade på att ta ansvar för det som sades även genom verktyget jag-budskap.

De använde mallen “jag vill... för att...”, vilket är en mall de kan använda i situationer då någon gör något eleverna inte gillar. Eleverna har således fler verktyg de kan använda sig av i situationer där de behöver uttrycka tankar och känslor. Dessa kommer även att kunna användas i klassrummet när diskussioner uppstår, som en mall att utgå ifrån när man pratar med varandra i känslostormande diskussioner. Under lektionstillfället refererade en del elever till sitt och andras beteende i form av varg-beteende när de kom på sig själva med att prata exempelvis om vad någon annan gjort som personen uppfattat som dåligt eller fel. “*Oj, där lät jag nog som en varg*” varpå utbildaren bad eleven att fundera på andra sätt hen skulle kunna uttrycka sig på.

Eleverna gjorde feedbackövningar i slutet av varje lektion. Första gången bad vi eleverna skriva något de hade gjort bra på en lapp och lägga i en burk. Syftet var att öva på att uttrycka sig positivt om sig själv och tänka konkret. På lapparna stod det exempelvis “*Klass 3b*”, “*Ali*”. Under processens gång kunde vi se att de blev mer konkreta i sin feedback både mot sig själv och andra och på lapparna stod det vid senare tillfällen “*han har lyssnat bra*”, “*hjälpte till att samla in pennor*”, “*snäll, tänker på andra, tror på sig själv*”, “*Var bra, lyssnat och satt lugnt och stilla*”, “*snäll och kommit med bra idéer*”. Att eleverna övar på att ge varandra feedback kan leda till att eleverna pratar med varandra och uttrycker vad de önskar istället för att handla utifrån känslor och kanske bli fysisk mot någon.

3.3. Lärarna får nya verktyg för att hantera konflikter såväl i klassrummet som på skolgården när de är rastvakter.

Klassföreståndaren och fritidspedagogen har suttit med under lektionerna och haft chansen att ta till sig all reflektion, information och övning som eleverna har fått. Exempelvis har klassföreståndaren fått ta del av gruppkontraktet som skapades vid första lektionstillfället. Det kan användas som verktyg för att skapa den stämning och det bemötande i klassen som eleverna önskar.

Klassföreståndaren och fritidspedagogen har erbjudits ett handledningstillfälle i konflikthantering, dock har byte av fritidspedagog gjort att tillfället har skjutits upp. Under detta tillfälle var tanken att prata om hur konflikter kan förebyggas i klassen och hur kunskapen eleverna har förvärvat kan underhållas.

3.4. Eleverna får nya verktyg för att hantera konflikter såväl i klassrummet som på skolgården och i livet i stort.

Vid första lektionstillfället var det svårt för klassen att ge exempel på allt från när de kände sig trygga till hur de kunde vara en bra kompis. När gruppkontraktet formades kom eleverna mest med förslag på saker som de INTE fick göra, som att INTE slåss och INTE skrika. Exempel på hur de ville bete sig eller göra var sällsynta. En elev uttryckte sig på följande vis “*Jag kan inte tänka på vad man får, bara på INTE*”. Vi jobbade tillsammans på att vända de tankarna. Under sista tillfället när vi skrev till uppmuntrande förhållningsregler observerade utbildarna att eleverna lättare kom på vad de ville göra och undvek ordet *inte* i mycket större utsträckning än vid första lektionstillfället. Om elever uppmuntras att göra något är det större

chans att de betar sig på det önskade sättet än om ett beteende motarbetas genom att de får höra vad de inte ska göra.

Utbildarna rollspelade för eleverna för att de skulle få chansen att observera och bedöma en situation, sedan ta ett steg tillbaka och prova på att förändra situationen. Att kunna gå ur sitt perspektiv och fundera över hur en liknande situation kan bli bättre vid nästa tillfälle är ett bra verktyg för att förebygga konflikter vilket eleverna fick öva på. Eleverna fick även öva sig på att prata med jag-budskap och använda sig av giraff-/vargöron, inspirerat av Marshall B. Rosenbergs metod för ickevåldskommunikation (Rosenberg 2014) - som en metod för att lättare kunna höra och uppmärksamma när de skuldbelägger någon annan istället för att prata utifrån hur de själva känner och tänker.

4. Utvärdering/Diskussion

När vi ser tillbaka på projektet finns det delar som känns lyckade, flera vi framgångsfullt vill fortsätta med i framtiden, vissa vi vill ändra på och några vi önskade var mer planerade och organiserade innan vi började arbetet på skolan.

Vi anser att vårt sätt att arbeta med rollspel och empatiträning har gynnat eleverna. De har i en trygg miljö fått möjlighet att öva, uppmärksamma och prova på att känna och sätta sig in i andra personers känslor och situationer. Vi har haft en röd tråd och en pedagogisk tanke som genomsyrat alla lektioner samt fokus på delaktighet. För oss är det viktigt att eleverna känner sig delaktiga. Då är möjligheten större att de på så sätt blir engagerade vilket ökar chansen att det vi arbetar fram tillsammans efterlevs. Ett exempel på delaktighet är det tillfälle då eleverna fick skriva sitt eget gruppkontrakt med facilitering av oss utbildare. Andra exempel är när de fått dela med sig av sina tankar och erfarenheter i våra interaktiva övningar och rollspel. En av de metoder vi använt oss av, vilka främjar delaktighet, är forumteater, ett pedagogisk verktyg där deltagarna får komma med förslag och själva hoppa in i rollspelet och prova på hur deras förslag fungerar. Något som inte bara handlar om *vad* man säger utan också *hur* man säger det, vilket är nyttigt för de som tittar såväl som för de som provar på. Ett ytterligare exempel är att eleverna fick önska vad vi skulle göra sista tillfället. Vi var tydliga med på vilket sätt vi hade tagit deras önskemål i beaktande, så att de fick känna hur de också kunde påverka. Om vi haft ytterligare tid till vårt förfogande tror vi att vi hade vi kunnat se ännu större effekter på gruppen. Lyckat förebyggande av konflikter kräver både teoretiska kunskaper, analysförmåga och framför allt övning (Hakvoort & Friberg 2015). Eleverna måste få chansen att öva under flera tillfällen för att kunna använda sig av verktygen på ett naturligt sätt.

För oss har det varit viktigt att ta fasta på läroplanen, både när det kommer till att uppmuntra kreativitet och nyfikenhet, och förmåga att få öva på att lösa problem. Även att alla elever är med och följer processen så långt det är möjligt så att gruppen utvecklas tillsammans som helhet. Vi vill under våra lektioner ta vara på varje elevs förutsättningar och att ingen ska lämnas utanför oavsett tidigare erfarenheter, språk och kunskaper (Utbildningsdepartementet, 2016). Det pratades om att en elev i gruppen skulle få göra något annat under

lektionstillfällena i konflikthantering då hen “inte skötte sig”. Vi ansåg att det under rådande omständigheter var extra viktigt att eleven var med på lektionerna så att hen kunde få extra stöd i sitt beteende. Det löstes genom att hen fortsättningsvis satt bredvid någon av utbildarna och kunde fråga om det fanns någon undran. Det fungerade bra, hen gjorde uppgifterna och var lugn på lektionerna. Självklart finns det undantag där barn mår bättre av att vara i mindre grupper, det behovet kan tillgodoses genom att jobba dels i små, dels i större grupper samt att förbereda vissa barn mer på hur upplägget under lektionerna kommer att gå till.

Vi har diskuterat ifall vi från början hade velat få mer och fördjupad information om vilka elever som behöver extra stöd eller upplevs som mer utåtagerande än andra. Nu fick vi endast tips om fyra elever som inte borde placeras jämte varandra. Å ena sidan finns det en risk att ett förväntat beteende uppfylls om vi med förhandsinformation omedvetet läser in saker om vi får sådan information. Exempelvis om de barn som ofta får sitta bredvid läraren får göra det med oss också och det leder till självuppfyllande profetia. Å andra sidan skulle det eventuellt skapat ett lugnare klimat. I skrivande stund känner vi oss nöjda med den information vi fick på förhand. Vid längre samarbeten kommer sådant utkristalliseras ju bättre man lär känna gruppen utan fördjupad information.

Vi skulle kunnat fokusera på ett eller tre av de teman vi valt att arbeta utifrån istället för att ha ett nytt tema varje vecka då vi hade en begränsad tidsram på tio veckor. Det skulle kunnat ge en annan tydlighet för eleverna samt mer upprepning. Med blicken i backspegeln skulle det gjorts att vi under utsatt tidsram kommit åt ett djupare lärande inom färre ämnen snarare än ett bredare lärande inom fler. Detta stöds av läraren när vi resonerat tillsammans.

Vi tar som utbildare med oss att vi bör vara extra tydliga när vi förklarar hur olika övningar går till då alla elever varierar i fokus och språkliga förutsättningar. Därför borde vi upprepa informationen fler gånger, samt dubbelkolla så alla förstått.

Inför framtida projekt vore det gynnsamt att få komma in redan vid terminsstart så klassen som grupp får större möjlighet att repetera. Det hade även varit bra om vi kunde vara med vid något tillfälle ute på rasten med eleverna då raster ställer stora krav på social kompetens och det är främst under rasterna som konflikter, mobbning och utanförskap uppstår. Detta för att mer konkret kunna arbeta efter elevernas vardag. Att stödja elevernas utveckling i socialt samspel är att ge dem verktyg för att leva och verka i samhället, vilket stämmer väl överens med läroplanen (Utbildningsdepartementet, 2016). Tanken med det är att vi aktivt kunde gått in och stöttat barnen att använda de verktyg vi arbetat med på lektionstid.

Lektionerna varade i sjuttio minuter vilket är ett långt pass utan rast. Det kan vara svårt att hålla bra fokus hela tiden. Det hade således underlättat med två 40-minuters pass med en rast i mitten. Då vi inte hade den möjligheten varierade vi övningarna i både tempo och innehåll så att eleverna skulle bli stimulerade.

Beslutstiden från att vi blev godkända till att vi faktiskt började arbeta på skolan var relativt kort vilket troligtvis var anledningen till att det lämnade en del att önska som skolan och vi i

vid framtida projekt kan ha i åtanke. Exempelvis så var lokalen vi hade tillgång till mörk, kall, trång och gjorde att ljud förstärktes. Vi saknade utrustning som en tv som vi kunde koppla till en dator och visa filmklipp på eller musik och högtalarsystem. Vi hade även önskat att det fanns flera rum att tillgå där vi kunde stänga dörren då det skulle förenklat att dela upp klassen i olika mindre grupper, vilket blev svårt i den lokal vi blev tilldelad. Det hade även underlättat om alla hade likadana stolar då det varje pass blev snack om vem som skulle ha vilken stol. Sådana småsaker utgör konfliktpotential i klassen.

Slutligen bör pedagogerna från skolan vara mer integrerade i projektet från start för att det ska få en mer långsiktig effekt. På så sätt kan pedagogerna direkt börja referera till dessa verktyg i klassrummet i samband med skolstart så att de redan från början har användning av de verktyg som vi kommer att prata om samt att de kort kan berätta om dem för föräldrar på föräldramötet som brukar ske i början av varje termin. Vi hade även gärna velat få ta del av lärarnas utvärdering.

5. Vidare rekommendation

Det här pilotprojektet omfattade en klass, en lärare och en fritidspedagog. Något vi skulle rekommendera i framtiden för ett mer långvarigt resultat är att arbeta med hela lärargruppen, rektorer och de specifika mentorerna i de klasser vi skulle arbeta aktivt förutom med eleverna i de utvalda klasserna. I ytterligare ett steg skulle engagemang av föräldrar vara aktuellt. Anledningen till att samtliga dessa grupper bör vara med i projektet är att det underlättar om alla på skolan talar samma språk för att hantera konflikter. Det skapar en trygghet och igenkännande för eleverna eftersom de får liknande bemötande oavsett vilken pedagog de möter. Att göra stora förändringar kräver också att alla är med på tåget. Vi skulle arbeta med handledning, utbildning och workshops. Det skulle även öka chansen att eleverna fick fortsätta att öva för att kunna använda sig av verktygen naturligt (Hakvoort & Friberg, 2015).

För att återkoppla till titeln på rapporten vill vi lyfta vikten av att aktivt välja att ha positiva utmaningar på skolan. Som att istället för att säga att **inte** slåss, **inte** skrika, **inte** springa istället prata om vad man **får** göra på skolan. Gå lugnt, prata i vanlig ton, behandla varandra med respekt och använd munnen i stället för handen. Tillrättavisningar och skäll skapar mindre entusiasm, lägre uthållighet och lägre självkänsla. Det är viktigt att prata om det som är görbart och ge beröm till varje elev när den lyckas istället för att fokusera på det man inte ska göra (Hejlskov Elvén, 2015). Vi tycker att tiden med klassen har varit givande. Barn är bra på att reflektera utan begränsningar, komma med kreativa tankar och idéer och vågar prata känslor. De är experter på sin egen situation och omvärlden kan bli bättre på att lyssna och ta till sig mer av deras klokheter. Att bli lyssnade till var något eleverna själva tog upp som förbättringsområde för vuxna. Vi hoppas och önskar att vi får fortsätta arbeta med skolans konflikthantering i framtiden.

Referenser

Byréus, Katrin (2012). *Kreativa metoder: för grupputveckling och handledning*. Stockholm: Liber.

Galtung, Johan (1980). The basic needs approach. I Lederer, A. och Galtung, J. (Eds) *Human needs: A contribution to the current debate*. (pp.55-125). Cambridge, MA: Oelgeschlager, Gunn & Hain.

Ilse Hakvoort, Birgitta Friberg (2015) *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. Malmö: Gleerup,

Kolb, D. A., (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. New Jersey: Prentice-Hall.

Rosenberg, Marshall B. (2014) *Nonviolent communication : ett språk för livet*. Svenskbyn: Friare liv

Utbildningsdepartementet. (2011, reviderad 2016). *Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshemmet*. Skolverket, Stockholm

Elektronisk källa

Hejlskov Elvén, Bo. http://www.sjukhuslararforeningen.se/files/BoHejlskov_Halmstad_150421.pdf